

Living Lab Pruntsi - Älykkään asumisen kehittämis- ja oppimisympäristön toimintamallia yhdessä kehittäen

Satu Elo, TtT, dosentti, yliopettaja, Tulevaisuuden terveysterveyst, Lapin ammattikorkeakoulu

Päivi Jauhola, TtM, projektikoordinaattori, hoitotyön opettaja

Marja Kivekäs, YTL, Kehittämispäällikkö, Hoito- ja hoivatyön päällikkö (vs.), Kemin kaupunki

Katja Vahtola, Hanketyöntekijä, Kemin kaupunki

Anniina Tohmola, TtT, Lehtori, Projektipäällikkö, Tulevaisuuden terveysterveyst, Lapin ammattikorkeakoulu

Asiasanat: oppimisympäristö, kehittäminen, tutkimus, innovaatiotoiminta, kotona asuminen, teknologia, koulutus, yhteistyö

Hankeidean taustalla kumppanuuksien yhdistäminen

Lapin ammattikorkeakoulun yhteistyökumppanien ammattiopisto Lappian ja Kemin kaupungin yhteistyön tuloksena käynnistyi Living Lab Pruntsi -hanke, jossa laaditaan älykkään asumisen kehittämis- ja oppimisympäristön toimintamalli Kemin kaupungin ikäystävälliselle asuinalueelle, Pruntsin kortteliin. Aiemmin Lappian ja Lapin ammattikorkeakoulun välisissä kumppanuuskeskusteluissa tuli esille tarve käynnistää yhteistyötä erityisesti ikääntyneiden hoidon ja hoitotyön teemassa. Samaan aikaan ammattikorkeakoulu oli asiantuntijan roolissa mukana Ikävihreä Pruntsi -hankkeessa. Ikävihreä Pruntsi -hanke on Kemin kaupungille ympäristöministeriön rahoittama hanke, missä on tehty Pruntsin korttelialueelle aluesuunnitelma ja toimintamalli yhteisöllistä asumista tukevasta toimijaverkostosta sekä palveluista. Hankkeen myötä Pruntsin alueen yhteistä toimintaa on saatu käyntiin ja ns. Palvelukortteliajatus on saanut muotoaan.

Suunnitteluvaiheessa päädyttiin kokoamaan kolme toimijaa yhteen ja keskustelemaan tarpeista sekä ideoista, jotka kaikkia yhdistäisivät. Yhteiseksi selkeäksi tarpeeksi muodostui oppimis- ja kehittämisympäristö, joka ei sijoittuisi kummankaan koulutusorganisaation tiloihin vaan

autenttiseen eli aitoon toimintaympäristöön. Samalla se palvelee kemiläisiä asukkaita sekä eri toimijoita tuomalla näkyväksi älykkään asumisen erilaiset ratkaisut, jotka mahdollistavat turvallisen kotona asumisen mahdollisimman pitkään. Tästä käynnistyi Living Lab Pruntsi -hanke, joka sai Lapin Liiton rahoituksen (EAKR) vuosille 2022-2023.

Ikääntyvä ja digitaalisesti kehittyvä yhteiskunta haastaa uusiin toimintamalleihin

Hankkeen päätavoitteena on suunnitella eri toimijoiden käyttöön soveltuva älykkään asumisen Living Lab Pruntsi kehittämis- ja oppimisympäristö. Living Lab Pruntsin toimintamallilla pyritään siihen, että saman katon alla on tarjolla älykkään asumisen ratkaisujen osalta palveluja niin kuntalaisille, yrityksille, palveluntuottajille, kolmannen sektorin toimijoille kuin oppilaitoksille. Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintamallilla nivotaan tämä toiminta uudenlaiseksi kehittämisympäristöksi tukemaan tulevaisuuden älykästä asumista.

Ikääntyvä ja digitaalisesti kehittyvä yhteiskunta haastaa monialaiset toimijat uudenlaisiin toimintamalleihin ja osaamisen kehittämiseen. Jotta käytettävissä olevat sosiaali- ja terveydenhuollon resurssit voidaan kohdentaa laadukkaisiin kaikille saavutettaviin palveluihin, on olemassa olevat teknologiset ratkaisut otettava tehokkaasti käyttöön. Tätä voidaan tukea jalkauttamalla ne kokeiltavaksi asiakkaille ja työntekijöille. Lisäksi on yhteiskehittävää uusia ennaltaehkäiseviä älykkäitä ratkaisuja, joiden avulla voidaan tukea ikääntyvän väestön kotona asumista, terveyttä ja toimintakykyä. Moniulotteisten tulevaisuuden haasteiden ratkaisemisessa tarvitaan innovaatioekosysteemiä saattamaan yhteen erilaiset toimijat ja tarvittava osaaminen asiakaslähtöisten ratkaisujen kehittämiseksi.

Yhdessä kehittäen kohti suunnitelmaa

Hankkeen toimenpiteet on jaettu neljään toisiaan täydentävään työpakettiin, joista muodostuu eri toimijoiden käyttöön älykkään asumisen Living Lab Pruntsi kehittämis- ja oppimisympäristön malli. Ensimmäisessä työpaketissa toteutetaan kaikkien alueella toimivien toimijoiden tarpeiden selvittäminen ja niiden yhteensovittaminen ympäristöön. Toisessa työpaketissa selvitetään älytalon sijainti ja luodaan palvelumalli Living Lab Pruntsin asiakasrajapintaan. Kolmannessa työpaketissa luodaan Living Lab Pruntsiin oppimisympäristön toimintamalli vahvistamaan sosiaali- ja terveystieteen ammattilaisten, opiskelijoiden sekä opetushenkilökunnan älykkään asumisen teknologisten ratkaisujen

tietotaitoa ja ohjausosaamista. Viimeisessä työpaketissa luodaan tutkimus-, kehittämis- ja innovaatio toiminnan (TKI) ekosysteemi ja toimintamalli.

Hanke alkaa kahdella työpaketilla, joista ensimmäisessä tarkoituksena on selvittää ja yhteensovittaa Living Lab Pruntsille tulevien eri toimijoiden tarpeet ja toiveet. Verkostoyhteistyössä valmistaudutaan luomaan yhdessä kehittämis- ja oppimisympäristö ns. "älykoti", joka hyödyntää eri ikäisten fyysistä, psyykkistä, kognitiivista ja sosiaalista toimintakykyä sekä hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta edistävää terveys- ja hyvinvointiteknologiaa. Kaikilla hankkeen osapuolilla on kokemusta terveys- ja hyvinvointiteknologiasta, sen laitteistoista ja hyödyntämisestä. Yhteistä keskustelua tarvitaan yhteisen näkemyksen luomiseksi.

Toinen hankkeen alkuvaiheessa aloittava, vuoden 2022 aikana toteutuva, työpaketti on Kemin kaupungin vetämä. Sen tarkoituksena on luoda lähelle asiakkaita, ikäihmisiä, vammaisia ja heidän läheisiään ympäristö, mihin tuodaan esteettömään rakentamiseen sekä hyvinvointi- ja terveysteknologiaan liittyviä välineitä, rakenteita ja kokeilumahdollisuuksia. Tällä hetkellä Pruntsin alueelle tehdään alue- ja palvelumallisuunnitelmaa, joten varsinainen Living lab Pruntsin kehittämis- ja oppimisympäristön sijainti on vielä selvittelyssä. Tarkoitus on luoda ympäristö, jossa vanhus- ja vammaispalvelujen asiakkaat ja työntekijät voivat tutustua hyvinvointiteknologian välineistöön ja uusiin innovaatioihin. Ympäristössä työntekijät voisivat myös harjoitella työskentelemistä hyvinvointiteknologian välineillä. Tila toimii asiakasrajapinnassa testausympäristönä, johon luodaan hyvinvointiteknologiayritysten, palvelutuottajien, oppilaitosten ja asiakkaiden yhteinen Living lab -ympäristö, jossa yhdistyy innovaatiot, tutkimus, koulutus sekä käytännön tarpeet.

Living Lab Pruntsin hyödyt tulevaisuudessa

Päämääränä on, että tämä ympäristö toimii jatkossa yhtenä Meri-Lapin alueen tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan (TKI) konkreettisena toimintakenttänä, jossa toimintatapoja ja teknologioita asiakaslähtöisesti ja yhdessä kehittäen myös tutkitaan. Olennaista on myös integroida toimintaan tutkimus ja näyttöön perustuvan toiminnan levittäminen. Jotta TKI-toiminta tukee sote-palvelujen uudistamista, tarvitaan tutkimustuloksia ja hyviä käytäntöjä uusien näyttöön perustuvien toimintamallien juurruttamiseksi. Näyttöön perustuva sosiaali- ja terveydenhuolto tarvitsee laadukasta tutkimusta osoittamaan eri ratkaisujen ja toimintamallien vaikutukset asiakkaan arkeen, terveyteen ja hyvinvointiin.

Asiakaslähtöisten ratkaisujen kehittäminen edellyttää lisäksi nopean kokeilun mallin ja kokeilukulttuurin omaksumista sekä yrityksissä että sosiaali- ja terveydenhuollon organisaatioissa.

Yksi hankkeen vahvuuksista on sen monialaisuus. Niin ammattiopisto Lappialta kuin ammattikorkeakoulustakin mukana on eri alojen edustajia. Monialaisen yhteistyön kautta voidaan kehittämiseen ottaa esimerkiksi oppilaitosten eri tasoiset harjoitus- ja opinnäytetyöt, joissa esimerkiksi palveluprosesseja yhdessä kehitetään. Living Lab Prunssi ympäristössä eri alojen TKI-osaajat voisivat entistä paremmin olla apuna yritysten tutkimustarpeissa ja sitä kautta saada työelämälähtöisiä projekteja omaan toimintaan. Yritykset puolestaan saavat tällaisessa yhteistyössä ajantasaisen tutkimus- ja kehittämismenetelmiin liittyvän osaamisen. Lisäksi sosiaali- ja terveydenhuollon organisaatioissa työskentelevän henkilökunnan ja asiakkaiden on välttämätöntä olla osana kehitystyötä. Meri-Lapin alueella on paljon erilaisia hankkeita ja yrityksiä, joilta kuitenkin puuttuu oman alueen kokeilukulttuuriin perustuva sosiaali- ja terveysteknologian toimintaympäristö.

Palvelujen tuottajilta edellytetään yhä kasvavassa määrin erilaisia teknologisia ratkaisuja kotona asumisen tueksi, mutta olemassa olevat asukkaiden mahdollisuudet tutustua ja kokeilla näitä ratkaisuja ovat puutteelliset. On kuitenkin laajasti tiedostettu, että ikääntyvän väestön määrän kasvaessa ja haastavassa hoitajaresurssitilanteessa erilaiset teknologiset asumista tukevat ratkaisut ovat yksi olennainen keino tukea toimintakykyä ja arjesta selviytymistä sekä vapauttaa hoitohenkilökunnan työaikaa välittömään hoitotyöhön. Samanaikaisesti tiedetään, että teknologian hyödyntäminen on edelleen vähäistä. Jotta erilaiset mahdollisuudet kotona asumisen tueksi saavuttavat koko alueen väestön, tarvitaan uudenlaisia esittely- ja kokeilu ympäristöjä. Meri-Lapin alueelta puuttuu ympäristö, jossa ikääntyneet kaupunkilaiset ja heidän läheisensä sekä sosiaali- ja terveydenhuollon henkilökunta voisivat tutustua erilaisiin hyvinvointi- ja terveysteknologisiin ratkaisuihin ja apuvälineisiin sekä saada neuvontaa ja ohjausta niiden käyttöön. Living Lab ympäristössä tulevaisuudessa toivottavasti kohtaavat opiskelijat, suunnittelijat, yritykset, alan työntekijät sekä asiakkaat.